

NOTA DE FUNDAMENTARE
la proiectul Ordinului viceprim-ministrului,
ministrului infrastructurii și dezvoltării regionale cu privire la aprobarea mărimii tarifelor
pentru serviciile de navigație aeriană pentru anul 2026

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ

Proiectul Ordinului viceprim-ministrului, ministrului infrastructurii și dezvoltării regionale cu privire la aprobarea mărimii tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană pentru anul 2026 a fost elaborat de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (*MIDR*) cu suportul Autorității Aeronautice Civile (*AAC*) și a Întreprinderii de Stat pentru Utilizarea Spațiului Aerian și Deservirea Traficului Aerian „MOLDATSA” (Î.S. „MoldATSA”).

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ

2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ

Prezentul proiect este elaborat în scopul executării prevederilor Acordului multilateral privind tarifele de rută aeriană, Hotărârii Parlamentului nr. 97/1994 privind aderarea Republicii Moldova la unele acte internaționale referitoare la aviația civilă internațională, în temeiul art. 40 alin.(5) din Codul aerian al Republicii Moldova nr. 301/2017, pct. 6 subpct .1) din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 690/2017, Hotărârea Guvernului nr. 476/2016 cu privire la aprobarea Metodologiei privind baza de calcul și aprobare a tarifelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană, precum și întru asigurarea recuperării complete a cheltuielilor legate de furnizarea serviciilor de navigație aeriană, precum și în baza cerințelor documentelor Organizației Aviației Civile Internaționale (*OACI*) Doc. 9082 „Politica OACI în domeniul taxelor aeroportuare și pentru serviciile de navigație aeriană” și Doc. OACI 9161 “Manualul privind Economia Serviciilor de Navigație Aeriană”.

Proiectul de Ordin prevede **stabilirea următoarelor mărimi de tarife:**

- **pentru serviciile de navigație aeriană de rută „en-route”** în mărime de **3.909,77 lei/unitate deservită (SU) sau echivalentul în 201,91 EUR/SU;**
1 EURO = 19,3641 MDL
- **pentru serviciile de navigație aeriană terminală** în mărime de **7,11 EURO/MTOW.**

Proiectul este elaborat în baza **Deciziei nr. 25/185 din 27.11.2025 al Comisiei Lărgite EUROCONTROL**, cu privire la stabilirea ratelor unitare pentru perioada de aplicare începând la data de 1 ianuarie 2026.

Conform deciziei nominalizate, tariful unitar global pentru Republica Moldova a fost aprobat în mărime de **202,01 EUR/unitate de serviciu (SU)**, din care mărimea tarifului unitar național **201,91 EUR/SU** și taxa administrativă EUROCONTROL pentru anul 2026 - 0,10 EUR/SU. Tariful unitar administrativ regional constituie o remunerare a costurilor suportate de EUROCONTROL la operarea Sistemului de tarife de rută.

Proiectul mărimii tarifelor de formare a bazei de cost a tarifelor la serviciile de navigație aeriană pentru anul 2026 propuse spre examinare, a fost elaborat reieșind din indicii economici-financiari înregistrați de Î.S. „MoldATSA” prezentați AAC și examinați conform prevederilor pct. 76 din „Metodologia privind baza de calcul și aprobare a tarifelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 476/2016, astfel, evaluarea nivelului optim al tarifelor

se efectuează prin determinarea strictului necesar al cheltuielilor legate nemijlocit de prestarea acestor servicii cu o rentabilitate care va asigura executarea Planului investițional anual aprobat în modul stabilit.

2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative

Serviciile de navigație aeriană sunt furnizate de Î.S. „MOLDATSA”, conform prevederilor Codului aerian al Republicii Moldova nr.301/2017 și a Hotărârii Guvernului nr. 476/2016 cu privire la aprobarea Metodologiei privind baza de calcul și aprobare a tarifelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană. Republica Moldova este parte la Acordul Multilateral EUROCONTROL, iar tarifele sunt stabilite anual de AAC și comunicate către EUROCONTROL Central Route Charges Office (CRCO), care asigură facturarea operatorilor aerieni.

Pentru anul 2025, tarifele în vigoare sunt:

- pentru serviciile de navigație aeriană de rută: 219,16 EUR;
- pentru serviciile de navigație aeriană terminală: 7,11 EUR.

La parcursul elaborării și stabilirii mărimii tarifelor, menționăm următoarele aspecte:

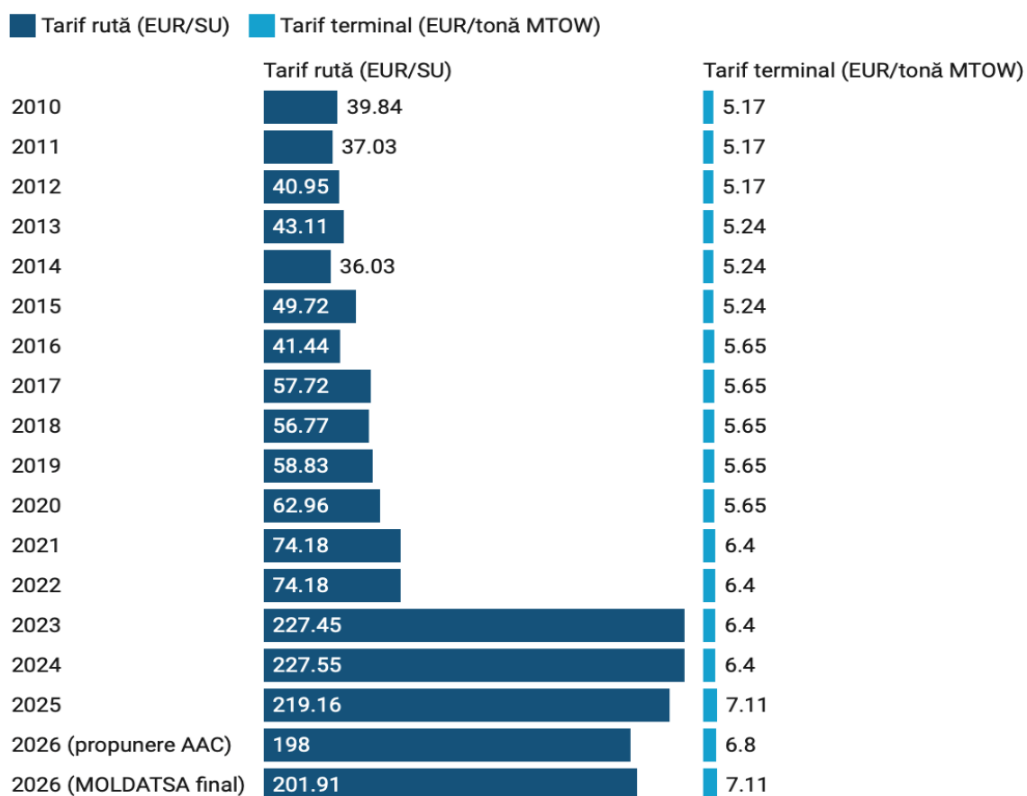
➤ Istoricul și evoluția tarifelor aplicate Republicii Moldova:

Tarifele serviciilor de navigație aeriană (rută și terminal) sunt determinate anual de către **Î.S. „MOLDATSA”**, în conformitate cu metodologia aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 476/2016 și cu **Principiile EUROCONTROL privind stabilirea bazei de cost pentru tarifele de rută și calcularea ratelor unitare**.

Aceste tarife sunt examinate de AAC și transmise către MIDR ca propunere spre aprobare.

Tariful de rută se examinează și se aprobă în cadrul Comitetului Lărgit **EUROCONTROL Central Route Charges Office (CRCO)**, la rândul său, le aplică operatorilor aerieni în sistemul european de colectare a redevențelor.

Evoluția tarifelor naționale din 2010 până în 2026 reflectă etapele majore de dezvoltare, criză și ajustare a sectorului aviației civile din Republica Moldova:

Creșterea semnificativă a tarifului de rută în anul 2023 și menținerea acestuia a fost determinată de reducerea traficului aerian în legătura cu interdicția de survol al spațiului aerian al Republicii Moldova, actuală până în prezent.

Cu toate că, în prezent, se constată o evoluție pozitivă a zborurilor din și spre Aeroportul Internațional „Eugen Doga” Chișinău (RMO), stabilirea tarifelor în anul 2026 este determinată de necesitatea modernizării a echipamentelor de navigație aeriană, alinierii la standardele Uniunii Europene privind necesitatea asigurării și menținerii unui nivel ridicat de siguranță al spațiului aerian național, necesitatea menținerii și dezvoltării competențelor profesionale ale personalului, siguranței spațiului aerian și de menținerea competențelor resurselor umane de înaltă calificare (controlori de trafic aerian CTA, ingineri ATSEP, specialiști CNS).

Aplicarea unui tarif adecvat oferă Î.S. „MoldATSA” posibilitatea de a continua programele de modernizare tehnologică, înlocuire a echipamentelor critice și digitalizare a proceselor operaționale, esențiale pentru siguranța traficului aerian.

De asemenea, în contextul modernizării echipamentelor de navigație, se consideră oportună menționarea Aeroportului Internațional Mărculești (AIM), un obiectiv strategic de importanță națională, inclus în planurile publice de dezvoltare a infrastructurii aeronautice.

Pe lângă echipamentele ce urmează a fi modernizate la AIM, Î.S. ”MOLDATSA” anticipează că, odată cu lansarea primelor zboruri comerciale, există oportunitatea înregistrării unei creșteri graduale a fluxurilor aeriene, fapt ce impune pregătirea infrastructurii aeroportuare la standardele ILS CAT I (Instrument Landing System), cu un cost estimativ de aproximativ 1,3 milioane EUR.

Aceste investiții ar asigura creșterea nivelului de siguranță și operabilitate a AIM și ar permite atragerea operatorilor aeriени regionali și internaționali.

În aceste condiții, Î.S. „MoldATSA” propune menținerea tarifului terminal pentru anul 2026. Această decizie, ar permite extinderea capacității financiare a Î.S. „MOLDATSA” de a susține astfel de investiții strategice și de a contribui la dezvoltarea accelerată a AIM, în concordanță cu obiectivele naționale privind diversificarea infrastructurii aeroportuare.

La nivel european, state cu teritorii comparabile cu ale Republicii Moldova, dar cu un volum mai mare de trafic de tranzit, aplică tarife similare sau mai ridicate. Exemple relevante includ:

- Elveția: 169,07 EUR (național) / 169,18 EUR (global);
- Țările de Jos: 136,88 EUR (național) / 136,99 EUR (global);
- Belgia–Luxemburg: 120,49 EUR (național) / 120,60 EUR (global).

Țară (2025)	Tarif rută (EUR/SU)	Observații
România	48,29	Stat cu teritoriu extins, trafic intens. Volum mare de zboruri tranzit permite colectarea unui număr ridicat de taxe en-route și menținerea unui tarif redus
Ungaria	36,45	Teritoriu mai mic decât România, dar cu trafic de tranzit constant pe axele vest–est. Nivelul tarifului este moderat datorită densității traficului en-route
Slovacia	80,36	Țară cu suprafață redusă, unde aeronavele o survolează pe distanțe scurte; tariful mai mare reflectă durata scurtă de tranzit și costurile fixe ridicate per unitate de distanță.
Țările de Jos	136,99	Spațiu aerian foarte mic, dar cu trafic dens și complex în zona Amsterdam–Rotterdam. Tariful ridicat reflectă costurile mari pentru menținerea siguranței și capacității sistemului
Belgia–Luxemburg	120,60	Regiune cu spațiu aerian restrâns, dar intens utilizat pentru zboruri internaționale. Tariful compensează costurile de control și complexitatea operațională
Elveția	170,21	Suprafață redusă, însă cu un trafic extrem de dens și rutare dificilă în zona Alpină. Nivelul tarifar printre cele mai ridicate din Europa
Moldova	219,16 <i>propunerea MOLDATSA pentru 2026:</i> 201,91	Spațiu aerian mic și (momentan) fără zboruri de tranzit. Tariful actual compensează dimensiunea redusă a spațiului și permite colectarea corespunzătoare a veniturilor necesare pentru menținerea siguranței aeriene, modernizarea echipamentelor și funcționarea continuă a serviciilor de navigație

Aceste valori confirmă că, la nivel european, tarifele aplicate de Î.S „MoldATSA” sunt relativ echilibrate și adesea mai mari decât media pe continent, având în vedere restricționarea zborurilor tranzit în spațiul aerian al Republicii Moldova, precum și necesitatea modernizării echipamentelor de navigație aeriană, a mentenanței sistemelor critice și a implementării planurilor de dezvoltare pe termen scurt și mediu, acțiuni nerealizate în anii precedenți.

Prin comparație, nivelul actual al tarifului moldovenesc este adecvat și justificat, ținând cont de lipsa survolurilor internaționale, de lipsa investițiilor în anii precedenți, de costurile fixe ridicate și de obligațiile Republicii Moldova de a menține un standard ridicat de siguranță și interoperabilitate tehnică în conformitate cu cerințele EUROCONTROL și OACI.

➤ Numărul operațiunilor și al pasagerilor în Republica Moldova:

În primele nouă luni ale anului 2025, s-au înregistrat 31 720 unități de servicii facturabile (SU¹), cu +36 % peste plan și +52 % față de perioada similară a anului 2024.

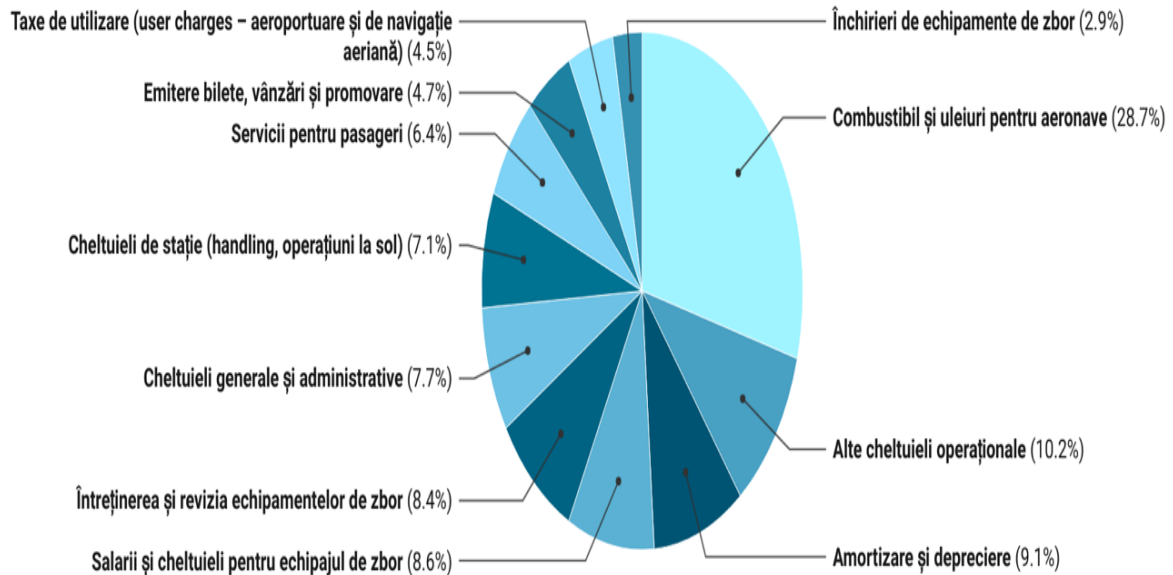
¹¹ SU (Service Unit) reprezintă unitatea standard de calcul utilizată de EUROCONTROL pentru determinarea tarifelor de rută. Aceasta se obține prin înmulțirea factorului de distanță (distanța zborului în spațiul aerian al Republicii Moldova împărțită la 100 km) cu factorul de greutate (rădăcina pătrată a masei maxime de decolare – MTOW – împărțită la 50 000 kg).

Estimarea totală pentru anul 2025 este de 43 175 SU, iar proiecția pentru anul 2026 — 48 000 SU, conform datelor STATFOR EUROCONTROL.

Traficul terminal (decolări/aterizări) este estimat la 1,67 milioane tone MTOW² în 2025, urmând să ajungă la 1,8 milioane tone în 2026.

Pe segmentul de pasageri, AIC a înregistrat peste 3 milioane de pasageri în 2024, iar pentru 2025 deja a trecut peste 5 milioane de pasageri.

Structura costurilor companiilor aeriene (IATA, 2022)

Source: IATA – World Air Transport Statistics, 2022 • Created with Datawrapper

➤ Redeschiderea spațiului aerian ucrainean și impactul rutelor ERC-06/H:

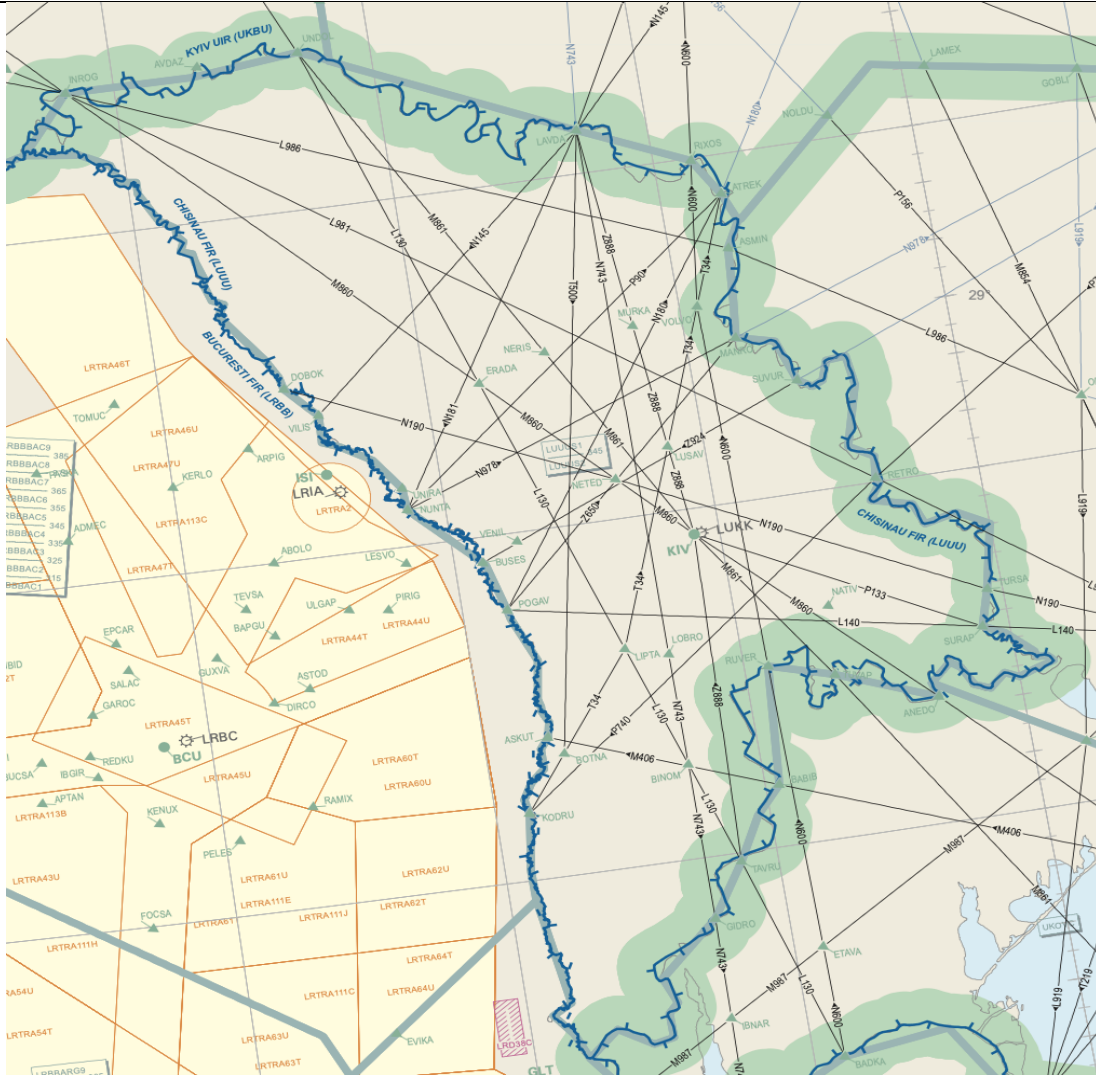
Redeschiderea treptată a spațiului aerian ucrainean va avea un impact de **reconfigurare a fluxurilor de trafic Est-Vest**.

Conform **hărții operaționale EUROCONTROL ERC-06/H**, Republica Moldova este traversată de un sistem de **rute ATS cu potențial strategic ridicat**, care pot fi utilizate imediat după reactivarea coridoarelor estice. Aceste rute includ, între altele:

- **L619 / UL619 (Chișinău – Odessa – Simferopol)** – parte a coridorului sudic al Europei de Est;
- **M857 / UM857 (Iași – Chișinău – Dnipro)** – rută alternativă de tranzit spre Caucaz și Orientul Mijlociu;
- **P727 / UP727 (Chișinău – Bacău – Cluj – Budapesta)** – legătură principală cu zona central-europeană;
- **M747 (Chișinău – Kharkiv)** – rută estică cu potențial ridicat pentru fluxurile Asia–Europa.

² MTOW (Maximum Take-Off Weight) reprezintă masa maximă la decolare a unei aeronave, autorizată de producător și aprobată de autoritatea de aviație civilă.

Aceasta indică greutatea totală admisă (inclusiv combustibil, pasageri, marfă și echipamente) la momentul decolării și este utilizată în calculul tarifelor de navigație aeriană și al performanțelor operaționale ale aeronavelor.

Prin valorificarea acestor rute, **RMO/Chișinău** dar și LUBM/Mărculești va deveni un **segment de tranzit esențial** în lanțul aerian Est–Vest, asigurând:

- creșterea volumului de survoluri și a veniturilor aferente tarifelor de rută;
- reducerea congestiei în FIR-urile vecine (București, Sofia, Budapesta);
- consolidarea rolului Republicii Moldova ca **punct de interconectare regional** între Uniunea Europeană, Marea Neagră și Caucaz.

Estimările preliminare arată că, odată cu reactivarea rutelor ERC-06/H, traficul de rută ar putea crește cu **până la +25 %**.

➤ **Tendențele prognozate ale traficului aerian în Europa de Sud-Est:**

Conform datelor prezentate în EUROCONTROL – STATFOR, Raportul de prognoză pe șapte ani 2024 – 2030 (octombrie 2024) și Prognoza pentru Europa – Primăvara 2025 (sunt prognozele actualizate din octombrie³, traficul aerian european se află într-o fază de creștere constantă, marcând o redresare completă după pandemia COVID-19.

În cadrul acestor prognoze, Europa de Sud-Est este identificată drept una dintre regiunile cu cea mai rapidă dinamică a creșterii traficului aerian, datorită intensificării conexiunilor internaționale și re poziționării geografice a fluxurilor dintre Asia și Europa.

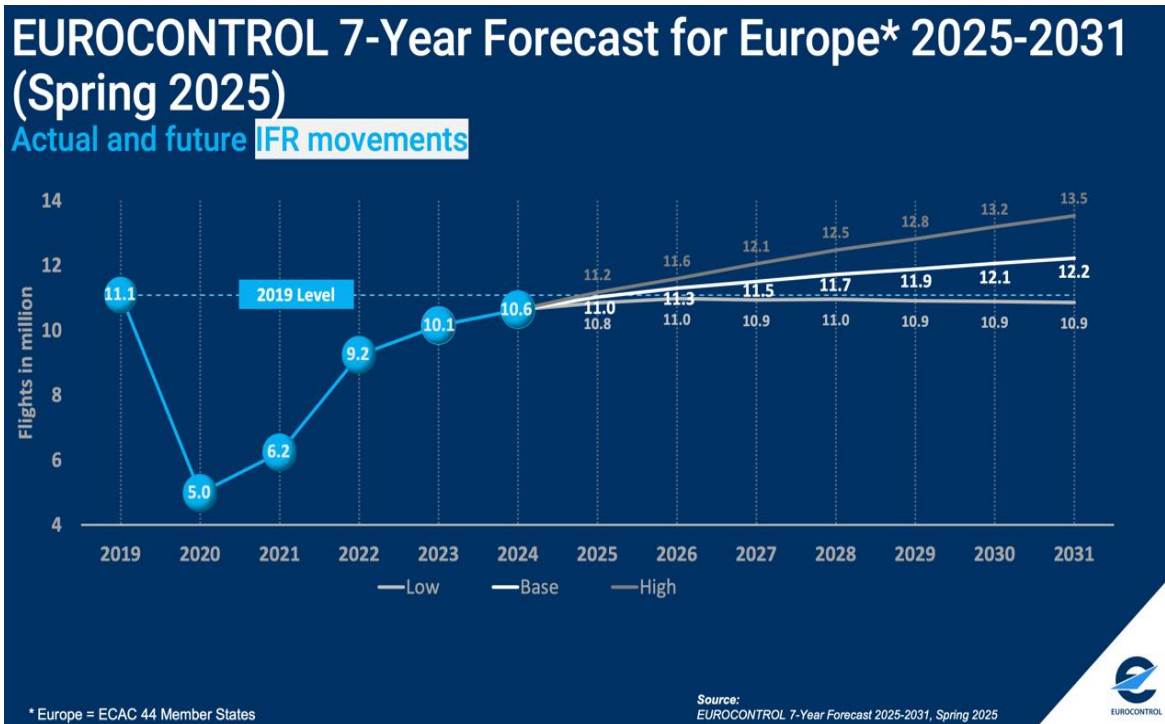
³ Sursă: ” EUROCONTROL Forecast 2024-2030”, <https://www.eurocontrol.int/publication/eurocontrol-forecast-2024-2030>

Dezvoltarea regiunii este determinată în principal de trei factori majori:

1. Intensificarea conexiunilor aeriene între Europa și Asia, datorată reluării accelerate a călătoriilor internaționale, creșterii cererii turistice și a schimburilor comerciale pe distanțe lungi;
2. Devierile de trafic spre vestul continentului, cauzate de regiunile cu capacitate limitată de gestionare a traficului sau de tensiunile din Orientul Mijlociu, care afectează anumite coridoare de zbor;
3. Refuzul companiilor aeriene occidentale de a zbura deasupra Federației Ruse, măsură care a condus la reconfigurarea rutelor intercontinentale și la redistribuirea traficului către coridoarele sudice și sud-est europene, inclusiv către direcțiile care traversează spațiul aerian al Republicii Moldova.

Conform Prognozei EUROCONTROL pentru *Europa – Primăvara 2025*, chiar și în scenariul pesimist („low scenario”), numărul total al mișcărilor IFR (zboruri conform regulilor de zbor instrumental) din regiunea ECAC (Conferința Europeană a Aviației Civile) este estimat să depășească nivelurile anterioare pandemiei, atingând:

- 10,8 milioane de mișcări IFR în anul 2025;
- 11 milioane de mișcări IFR în anul 2026.

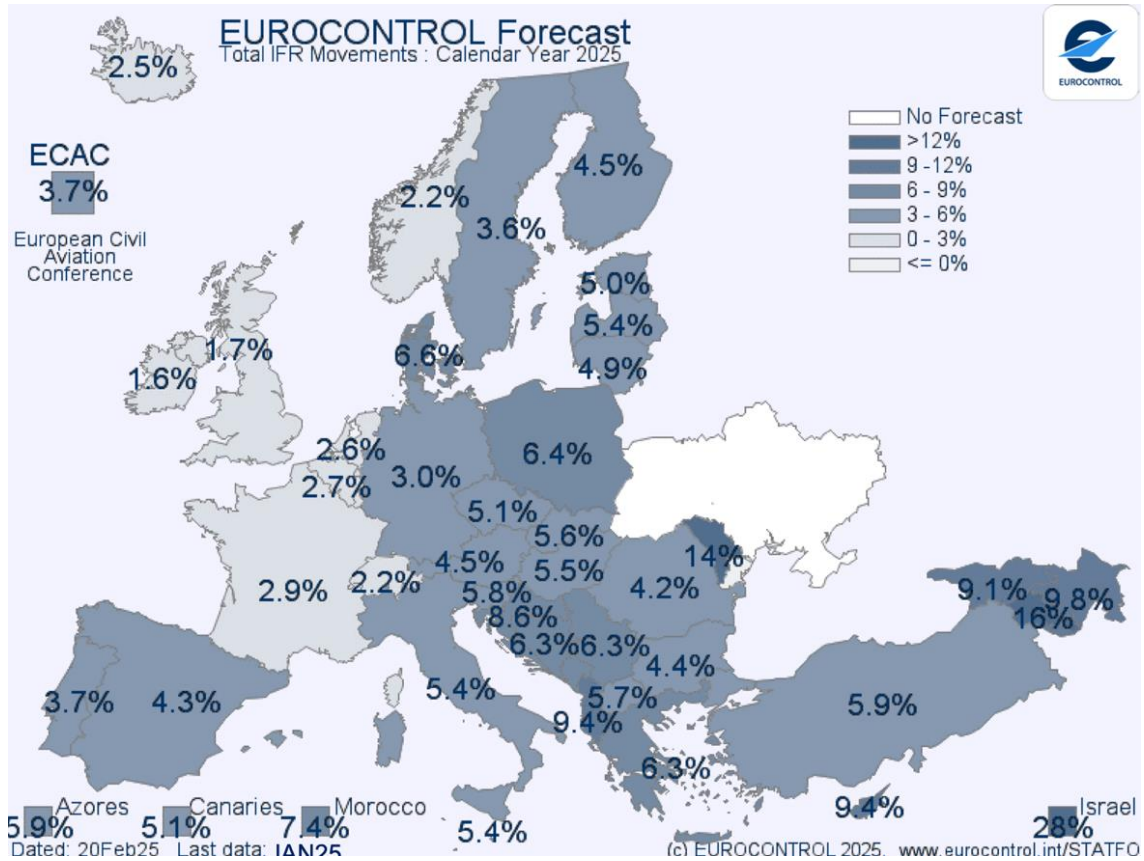

Prognoza arată că, inclusiv în scenariul cu evoluție redusă, acest ritm se va menține constant, cu aproximativ 10,9 milioane de mișcări IFR anual, până în anul 2031, confirmând o creștere stabilă și sustenabilă a traficului aerian european.

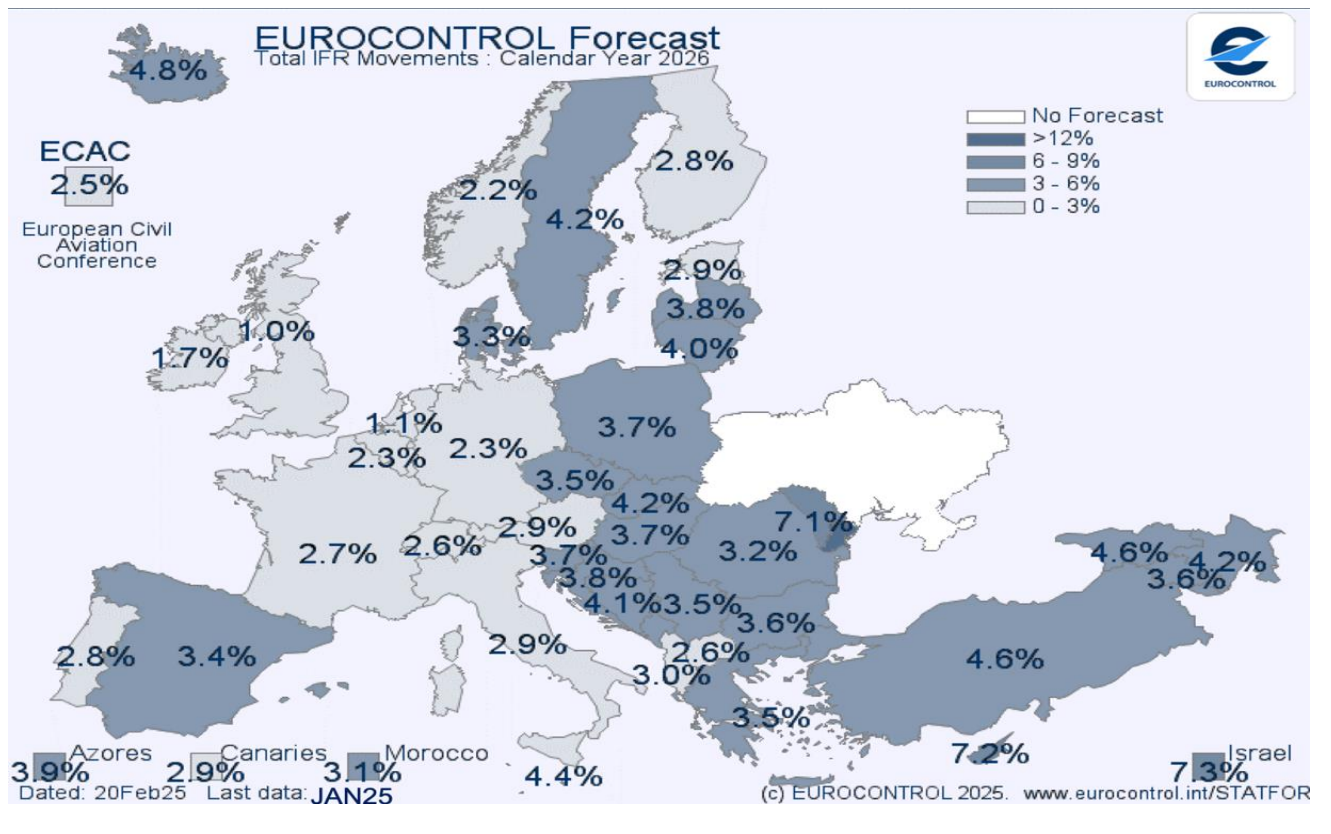
În primăvara anului 2025, creșterea numărului de mișcări IFR în Republica Moldova a fost de aproximativ 14%, cea mai ridicată din Europa de Sud-Est și a treia din regiunea ECAC, după:

- Israel: +28%,
- Armenia: +16%,

- Republica Moldova: +14%.

Pentru anul 2026, EUROCONTROL estimează pentru Republica Moldova o creștere de +7,1% a mișcărilor IFR, ceea ce ar plasa țara pe locul al doilea în ECAC, imediat după Israel (+7,3%).

Aceste evoluții confirmă faptul că Europa de Sud-Est devine un coridor aerian strategic în contextul modificărilor geopolitice și al reconfigurării rutelor dintre Asia, Orientul Mijlociu și Europa.

Republica Moldova, situată la intersecția acestor fluxuri, se află într-o poziție geografică avantajoasă pentru a valorifica această creștere, prin reactivarea rutelor ERC-06/H (L619, M857, P727, M747), care conectează spațiul aerian român, ucrainean și cel al Mării Negre.

Reluarea acestor rute, odată cu redeschiderea spațiului aerian ucrainean, ar putea determina o creștere semnificativă a traficului de rută în FIR⁴ Chișinău în perioada 2027–2028, ceea ce s-ar traduce prin venituri suplimentare pentru Î.S. „MOLDATSA”, consolidând poziția Republicii Moldova în rețeaua aeriană europeană.

Acest ritm de creștere a traficului aerian, inclusiv a zborurilor deasupra teritoriului Republicii Moldova, procesul de aliniere la Standardele Uniunii Europene, și în contextual politic regional, evidențiază necesitatea utilizării acestei oportunități pentru investiții suplimentare în echipamente moderne și în dezvoltarea resurselor umane specializate, astfel încât țara să își mențină și să își consolideze capacitatea competitivă la scară continentală. Acest lucru, ar putea fi realizat prin menținerea tarifului propus, cu scăderea lui treptată pe perioada medie.

În conformitate cu actele prezentate de Î.S. „MoldATSA” către Direcția supraveghere economică și management financiar din cadrul AAC, a fost examinat proiectul bazei de cost a tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană pentru anul 2026, care se bazează pe analiza cheltuielilor suportate de Î.S. „MoldATSA” în ultimii trei ani.

Conform datelor financiare prezentate de **Î.S. „MoldATSA”** (*a se vedea 4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative*), prezintă mărimea tarifelor de navigație aeriană în baza costurilor operaționale (cheltuieli operaționale), iar tarifele de navigație aeriană fiind sursa directă de venit pentru furnizorul de servicii de navigație aeriană, fiind stabilite în baza principiului „recuperării integrale a costurilor”, inclusiv cheltuielile investiționale, cu următoarele tarife:

1. **tariful de navigație aeriană de rută** – 3909,77 MDL/unități de serviciu (SU), echivalentul a 201,91 EUR/SU, la cursul 1 EUR=19,3641 MDL; și
2. **tariful de navigație aeriană de terminal** – **7,11 euro/MTOW (echivalentul a 137,68 MDL/tonă)**, aplicabil pentru fiecare tonă MTOW a aeronavelor ce efectuează zboruri din aeroporturile internaționale ale Republicii Moldova.

AAC, la rândul său, verifică corectitudinea formării tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană, în scopul executării prevederilor art.7 alin.(6) lit.d) al Codului aerian al Republicii Moldova. Astfel, conform proiectului bazei de cost a tarifelor la serviciile de navigație aeriană pentru anul 2026 prezentat de Î.S. „MoldATSA” cu completările privind argumentarea cheltuielilor estimate pentru anul 2025 și pentru anul 2026, AAC susține propunerile Î.S. „MoldATSA” privind baza de cost a tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană în anul 2026, dar cu privire la veridicitatea tuturor achizițiilor, instruirilor declarate în baza de cost pentru anul 2026, AAC nu își asumă responsabilitatea.

Totodată, AAC propune în contextul dat revizuirea în trimestrul II al anului 2026, cu verificarea executării fiecărui element din Planul de acțiuni prezentat de Î.S. „MoldATSA”, iar în cazul constatării unor divergențe semnificative, se va proceda la reexaminarea tarifului pentru serviciile de navigație aeriană terminală.

De asemenea, menționăm că, odată cu alinierea la regulile UE (costuri determinate) privind tarifarea serviciilor de navigație aeriană, în cazul constatării discrepanței între prognoze și realizări la capitolele de venituri, cheltuieli, unități deservite.Î.S.„MoldATSA” va fi obligată să revizuiască anual mărimea tarifelor aprobate pe perioada de 5 ani.

Drept urmare, conform rezultatelor analizei efectuate de către AAC cu concluziile respective, au fost prezentate mărimea tarifelor de navigație aeriană MIDR în temeiul prevederilor Metodologiei

⁴ Flight Information Region (FIR) - sectorul de cer controlat de o țară din punct de vedere al informațiilor de zbor și siguranței aviației.

privind baza de calcul și aprobare a tarifelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 476/2016.

Astfel, urmare datelor prezentate și a evaluării efectuate de AAC a nivelului optim al tarifelor ce se efectuează prin determinarea strictului necesar al cheltuielilor legate nemijlocit de prestarea acestor servicii cu o rentabilitate care va asigura executarea Planului investițional anual aprobat în modul stabilit și conform Deciziei nr. 25/185 din 27.11.2025 al Comisiei Lărgite EUROCONTROL, cu privire la stabilirea ratelor unitare pentru perioada de aplicare începând la data de 1 ianuarie 2026, MIDR stabilește următoarele tarife:

- **pentru serviciile de navigație aeriană de rută „en-route” în mărime de 3.909,77 MDL/SU lei/unitate deservită (SU) sau echivalentul în 201,91 EUR/SU;
1 EURO = 19,3641 MDL**
- **pentru serviciile de navigație aeriană terminală în mărime de 7,11 EURO/MTOW.**

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Printre **obiectivele de bază** urmărite este executarea prevederilor Acordului multilateral privind tarifele de rută aeriană, Hotărârii Parlamentului nr.97/1994 privind aderarea Republicii Moldova la unele acte internaționale referitoare la aviația civilă internațională, în temeiul art. 40 alin. (5) din Codul aerian al Republicii Moldova nr. 301/2017, pct. 6 subpct.1) din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 690/2017.

Proiectul înaintat prevede stabilirea tarifelor în următoarele mărimi:

- **pentru serviciile de navigație aeriană de rută „en-route” în mărime de 3.909,77 MDL/SU lei/unitate deservită (SU) sau echivalentul în 201,91 EUR/SU;
1 EURO = 19,3641 MDL**
- **pentru serviciile de navigație aeriană terminală în mărime de 7,11 EURO/MTOW.**

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare

Opțiuni alternative nu au fost identificate de cât stabilirea mărimilor tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană, asigurarea transparenței bazei de calcul a tarifelor în funcție de costuri și în privința repartizării costurilor între diferite servicii.

4. Analiza impactului de reglementare

4.1. Impactul asupra sectorului public

Tarifele de navigație aeriană reprezintă o sursă directă de venit pentru furnizorul de servicii de navigație aeriană – Î.S. „MoldATSA”, venituri care pot fi direcționate către modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de navigație aeriană, respectiv și a aviației civile din Republica Moldova, asigurând funcționarea stabilă și performanța infrastructurii de navigație aeriană. Investițiile în modernizarea echipamentelor, extinderea capacității de gestionare a traficului aerian și îmbunătățirea serviciilor

oferite pot contribui la creșterea eficienței. Stabilirea tarifelor de navigație aeriană cu respectarea principiilor de recuperare integrală a costurilor poate aduce multiple beneficii sectorului public, inclusiv creșterea veniturilor bugetare, îmbunătățirea infrastructurii, stimularea economiei, crearea de locuri de muncă și consolidarea siguranței și securității în transportul aerian.

Stabilirea unor tarife care nu acoperă costurile reale ale serviciilor poate duce la deficite bugetare, respectiv lipsa investițiilor în modernizarea sistemelor de navigație aeriană, afectând siguranța și calitatea serviciilor.

4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative

Calculul tarifelor de navigație aeriană, de rută și terminală, sunt efectuate în corespundere cu ”Metodologia privind baza de calcul și aprobare a taxelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană”, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 476 din 20.04.2016 (în continuare Metodologie) și principiile adoptate de Statele Contractante ale Acordului Multilateral EUROCONTROL și anume ”Principii pentru Stabilirea Bazei de Cost pentru Tarifele de Rută și Calcularea Tarifelor Unitare”, expuse în Doc. EUROCONTROL nr. 20.60.01 (în continuare Principii) și a prevederilor generale incluse în Doc. ICAO 9082 “Politicele OACI privind tarifele pentru aeroporturi și serviciile de navigație aeriană”, precum și Doc. ICAO 9161 “Manualul privind Economia Serviciilor de Navigație Aeriană”.

În corespundere cu prevederile Metodologiei și conform Principiilor calcularea tarifelor/ratelor unitare pentru serviciile de navigație aeriană, de rută și terminală, se efectuează în baza metodei de recuperare integrală a costurilor, necesare pentru furnizarea serviciilor de navigație aeriană.

Conform Metodologiei privind baza de calcul și aprobare a tarifelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană, furnizorul serviciilor de navigație aeriană înaintează către AAC cererea privind aprobarea/reconfirmarea/modificarea tarifelor pentru serviciile aeroportuare sau de navigație aeriană însoțită de argumentele respective, Planul investițional anual aprobat în modul stabilit, cu menționarea surselor de finanțare, și dacă este cazul un raport privind realizarea Planului investițional pentru perioada de gestiune precedentă, în care se vor reflecta investițiile conform Planului și cele efective, valoarea acestora și obiectivele atinse.

Tarifele se vor calcula pentru anul ”N”, efectuat în baza costurilor preconizate și pe baza traficului aerian planificat a anului corespunzător.

Formula de bază, aplicabilă atât pentru tarifele de rută cât și pentru terminală:

$$\text{Rata Unitară (UR)} = \frac{\text{Costurile planificate } N}{\text{Traficul planificat } N}$$

Conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 476/2016, și în baza principiilor stabilite de Statele Contractante ale Acordului Multilateral EUROCONTROL - ”Principii pentru Stabilirea Bazei de Cost pentru Tarifele de Rută și Calcularea Tarifelor Unitare”, expuse în Doc EUROCONTROL nr. 20.60.01 (Principii), Î.S. „MOLDATSA” prezintă Baza de cost aferentă serviciilor de navigație de rută și terminală pentru anul 2026, cu următoarele argumente.

Conform mențiunilor Î.S. „MoldATSA”, la momentul elaborării materialelor și efectuării calculului, prognozele oficiale STATFOR nu erau actualizate, motiv pentru care s-au utilizat previziunile din februarie 2025, precum și cele operative din luna mai 2025. Conform acestor date, pentru anul 2025 se estimează un volum de aproximativ 36.600 unități de servicii (SU), cu 18 % peste planul inițial (31.000 SU), iar pentru 2026 - o estimare preliminară de 39.100 SU.

În baza datelor înregistrate în primele nouă luni ale anului 2025, s-a constatat o creștere a traficului de 26 % față de plan și de 38 % comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Astfel, reieșind din volumul de trafic de rută efectiv înregistrat (31.720 SU) și pe baza prognozelor STATFOR (din februarie și mai 2025), pentru anul 2026 a fost planificat inițial un volum de **43.200 SU**. Această valoare fiind posibilă de ajustat, în funcție de actualizarea prognozelor oficiale STATFOR.

În ceea ce privește serviciile terminal, în perioada ianuarie-septembrie 2025 s-a înregistrat un volum de 1.235.262 tone MTOW, înregistrând o depășire de 37 % față de planul stabilit (898.888 tone) și o creștere de 44 % în raport cu aceeași perioadă a anului precedent. Astfel, inițial la capitolul servicii terminal pentru anul 2026 s-a estimat un volum total **1.720.000 tone MTOW**.

În acest context, reieșind din costurile incluse în baza de cost, volumul estimat de trafic pentru anul 2026 și aplicarea metodei costurilor integrale în conformitate cu *Metodologia și Principiile*, Î.S. „MoldATSA,, a propus inițial următoarele tarife pentru anul 2026:

➤ **Tarif pentru serviciile de navigație aeriană de rută (en-route): 4.161,83 MDL/SU**, echivalentul a **214,92 EUR/SU**, la cursul 1 EUR= 19,3641 MDL; și

➤ **Tarif pentru serviciile de navigație aeriană terminal: 7,14 EUR/MTOW** (echivalentul a 138,29 MDL/tonă), aplicabil pentru fiecare tonă MTOW a aeronavelor ce efectuează zboruri din aeroporturile internaționale ale Republicii Moldova.

Ulterior urmare actualizării prognozei STATFOR (din octombrie 2025) și examinării de către AAC, tarifele au fost revăzute.

Astfel, Î.S. ”MOLDATSA, la calcularea bazei de costuri pentru stabilirea tarifelor de navigație aeriană de rută și terminală ” pentru anul 2026, au stat la bază următoarele principii:

Principii Generale de stabilire a ratelor unitare - calculele prezentate sunt efectuate în corespundere cu ”Metodologia privind baza de calcul și aprobare a taxelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană” aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 476 din 20.04.2016 (Metodologie) și principiile adoptate de Statele Contractante ale Acordului Multilateral EUROCONTROL și anume ”Principii pentru Stabilirea Bazei de Cost pentru Tarifele de Rută și Calcularea Tarifelor Unitare” (Principii) expuse în Doc EUROCONTROL nr. 20.60.01 (în continuare Principii) și a prevederilor generale incluse în Doc ICAO 9082 “Politicile OACI privind tarifele pentru aeroporturi și serviciile de navigație aeriană” precum și Doc ICAO 9161 “Manualul privind Economia Serviciilor de Navigație Aeriană”.

Rata unitară pentru serviciile de navigație aeriană de rută se stabilește în monedă națională, iar facturarea serviciilor prestate Companiilor Aeriene are loc în Euro conform Principiilor.

Astfel, (CRCO) Oficiul Central de Colectare a Redevențelor de Rută EUROCONTROL a stabilit cursul valutar MDL/EUR în valoare de 19,3641 lei.

În corespundere cu Principiile tarifele de rută sunt calculate pentru anul n+1 pe baza costurilor estimate și pe baza traficului estimat din acel an. Iar pentru a se asigura că doar costurile reale ale serviciilor sunt în final recuperate se aplică mecanismul de modificare. Acest mecanism de modificare, prevede că deficitele sau excedentele de recuperare rezultate din diferența dintre venituri și costuri vor fi realizate și incluse în baza de cost a anului ”n+1”.

Conform prognozelor elaborate și prezentate de către Departamentul de Statistică al EUROCONTROL - STATFOR în luna octombrie curent, pentru Republica Moldova avem următoarele previziuni pentru traficul de rută:

		2022 A	2023 A	2024 A	2025 F	2026 F	2027 P	2028 P	2029 P
IFR Movements	Maximum				44000	50000	53000	55000	58000
	Bază	22137	24519	32870	44000	48000	50000	51000	53000
	Minimum				44000	47000	47000	48000	49000
Unități de servicii(SU)	Maximum				43000	56000	59000	61000	64000
	Bază	18262	18568	28518	41000	48200	49000	51000	53000
	Minimum				40000	41000	41000	42000	43000
MTOW	Maximum				1655000	1900000	1950000	2000000	2000000

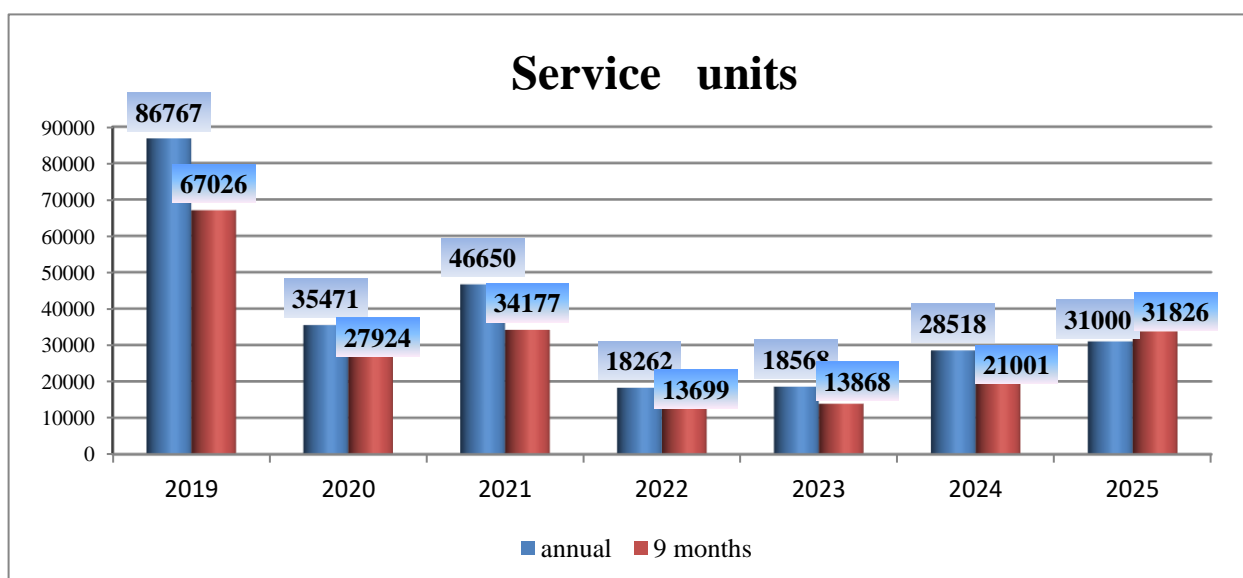
Bază	672602	797398	1158996	1655000	1800000	1855000	1900000	1900000
Minimum				1655000	1720000	1750000	1800000	1800000

Conform datelor actualizate, volumul estimat al unităților de servicii de bază pentru anul 2025 se estimează în intervalul 40.000 – 43.000 (SU), cu o creștere între 29 %- 38,7 % peste planul inițial (31.000 SU). Valorile estimate pentru anul 2026 sunt stabilite între nivelul minim 41.000 SU și nivel maxim 56.000 SU. După cum s-a menționat, valorile estimate anterior vor putea fi ajustate ulterior, în funcție de actualizarea prognozelor oficiale STATFOR.

În acest context și pentru o estimare prudentială, precum și reieșind din practica EUROCONTROL, drept bază pentru calcularea ratei unitare se ia în considerație nivelul mediu „Base” al prognozei STATFOR. Respectiv pentru anul 2026 drept bază pentru stabilirea ratei unitare se va lua în calcul prognoza medie de **48.000 SU**.

Reieșind din același principiu, pentru serviciile de navigație aeriană terminal, pentru anul 2026 s-au planificat **1.800.000 tone**.

În figura de mai jos, Î.S. „MoldATSA” a prezentat evoluția unităților de servicii în raport cu anii precedenți.

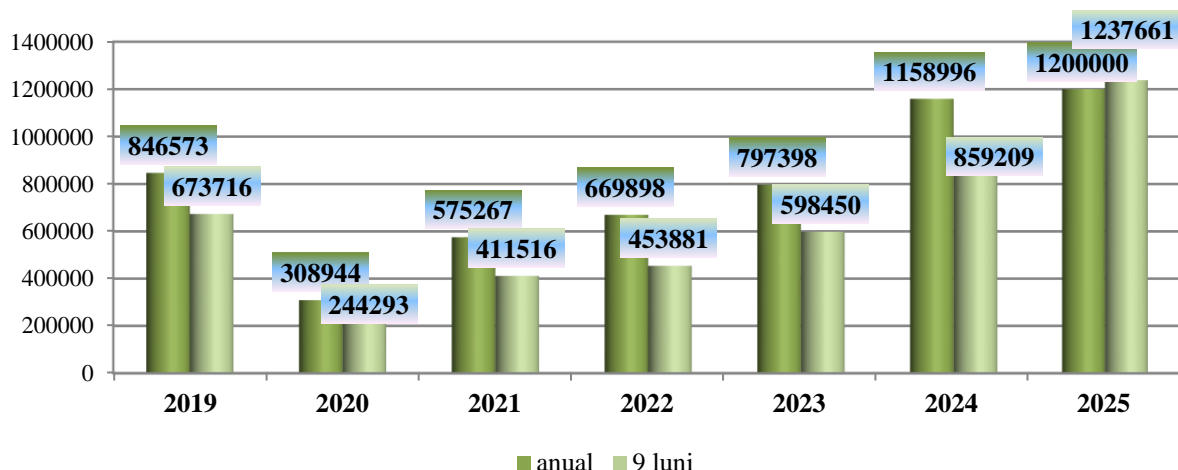

Volumul de trafic realizat la capitolul servicii de navigație aeriană de rută pentru 9 luni ale anului 2025 constituie 31.720 SU(facturate), ce reprezintă o depășire de 36 % față de plan și o creștere de 52 % comparativ cu aceeași perioadă a anului 2024.

La capitolul servicii de navigație aeriană terminal pentru anul 2025 s-au planificat 1.200.000 tone. În perioada ianuarie-septembrie 2025 s-a înregistrat un volum de 1.235.262 tone MTOW(facturate), înregistrând o depășire de 37 % față de planul stabilit (898.888 tone) și o creștere de 44 % în raport cu aceeași perioadă a anului precedent.

În figura de mai jos se prezintă evoluția MTOW în raport cu anii precedenți.

MTOW

Calculul bazei de costuri. În conformitate cu prevederile actelor normative naționale și internaționale, Î.S. MOLDATSA, în calitate de furnizor de servicii de navigație aeriană, are responsabilitatea de a asigura continuitatea prestării acestor servicii, indiferent de volumul traficului aerian. Aceasta presupune furnizarea serviciilor în condiții de siguranță, fiabilitate și calitate, prin menținerea și modernizarea echipamentelor și sistemelor tehnice, precum și prin dezvoltarea și susținerea principalului factor de performanță – personalul.

Pentru anul 2026, baza de cost este stabilită în valoare totală de **435.491 mii lei**, în baza structurii actuale a cheltuielilor, determinate conform datelor efective din anii anteriori și în concordanță cu necesitățile operaționale ale întreprinderii în vederea asigurării serviciilor de navigație aeriană.

Astfel, costurile estimate pentru serviciile de navigație aeriană de rută se ridică la **187.669 mii lei**, iar cele pentru serviciile terminal – la **247.822 mii lei**.

Costuri. Costurile incluse în baza de cost sunt repartizate pe tipuri de cost conform Metodologiei și Principiilor:

nr. d/o	Indicatori	Costuri totale conform bazei de cost pentru stabilirea tarifelor de navigație aeriană 2026 (date finale actualizate)		
		mii lei		
		Total	En-Route	Terminal
1.	Costuri de personal, inclusiv:	266093	125064	141029
	Fondul de remunerare	207885	97706	110179
	Contribuții privind asigurările sociale de stat	58208	27358	30850
2.	Costuri operaționale, total	115682	37447	78234
	din care: Cost operaționale	73738	30479	43259
	Taxa de supraveghere AAC (art. 8 din Codul aerian al Republicii Moldova nr. 301/2017; art. 1 din H.G. nr.1/2013 - 1 EURO pentru fiecare tonă metrică a aeronavelor la decolare (MTOW))	34855		34855
	Costuri Eurocontrol (Acord bilateral privind tarifele terminal)	120		120
	Cotizații (costuri) Eurocontrol (Acordul multilateral privind tarifele de rută)	6968	6968	
3.	Uzura (deprecierea)	26950	12908	14042
4.	Costul capitalului	26766	12250	14516
	Total cheltuieli (costuri) pe întreprindere	435491	187669	247822
	Tarifele pentru serviciile de navigație aeriană	tarif, MDL	3909,77	137,68
		tarif, EUR	201,91	7,11
	Numărul unităților deservite SU/MTOW	SU/MTOW	48000	1800000
	Rata de schimb	19,3641		

Costurile incluse în baza de cost sunt repartizate pe tipuri de cost conform Metodologiei și Principiilor:

1. Cheltuieli (costuri) cu personalul reprezintă un element esențial care include toate sumele calculate către plată sub formă de salarii din fondul de salarizare, contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii. Pentru anul 2026 acestea sunt stabilite în sumă totală de **266.093 mii lei**, din care **207.885 mii lei** constituie costurile de remunerare a salariaților și **58.208 mii lei** reprezintă contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii. Fondul de remunerare este stabilit reieșind din componența numerică a personalului (efectivul de personal) conform structurii existente. Fondul de remunerare este calculat în baza sistemului de salarizare stabilit pe întreprindere, ce cuprinde salariul de bază, salariul suplimentar și alte plăți compensatorii și de stimulare, precum și achitarea plăților conform contractului colectiv de muncă (CCM) în legătură cu pensionarea angajaților, care au atins limita de vârstă, conform prevederilor codului muncii (art. 85 y¹), alte plăți stabilite conform prevederilor Regulamentului de remunerare pe întreprindere, CCM și legislației, ținând cont de inflație.

Astfel, costurile de personal s-au majorat comparativ cu cele planificate inițial pentru anul 2025 (186 975,0 mii lei) cu 42 % și cu 62 % comparativ cu costurile efective de personal pentru anul 2024 (163 732,00 mii lei).

Factorii ce au condus la majorarea costurilor de personal: angajarea începând din luna octombrie curent, a 11 posturi de CTA stagieri, după finisarea instruirii și obținerea licenței; remunerarea personalului ATSEP (Air Traffic Safety Electronics Personnel); modificarea Hotărârii Guvernului nr. 743/2002 cu privire la salarizarea angajaților din unitățile cu autonomie financiară din luna mai curent privind stabilirea intervalului pentru (CTA), respectiv s-a majorat procentul mediu al contribuțiilor în fondul social de cca 28 %, având în vedere aplicarea unei rate de 32 % pentru CTA, precum și alte modificări.

Remunerarea angajaților Î.S. MOLDATSA este reglementată și se efectuează în baza Contractelor individuale de muncă (CIM) și Contractului colectiv de muncă (CCM), Regulamentului de remunerare (elaborat în baza Codului Muncii, Legii Salarizării nr. 847/2002, Hotărârea Guvernului nr. 743/2002 cu privire la salarizarea angajaților din unitățile cu autonomie financiară) și alte acte normative ce se referă la salarizare, existente în cadrul întreprinderii, coordonate cu organele sindicale ale întreprinderii și aprobate de către Consiliul de Administrație.

	Fapt 2023	Fapt 2024	Planificat 2025	Estimat 2025	Planificat 2026
Fond retribuirea muncii, mii lei	102 521	129 005 (+26%)	147 224 (+14%)	183 177 (+42%)	207 885 (+13%)
Numărul mediu de angajați	226	227	227	233	245-250
Salariu minim pe țară, lei	4000	5000 (+25)	5000 (+25)	5500 (+10%)	Este propus 6300 (+15%)

2. Cheltuielile (costurile) operaționale în sumă totală de **115.682 mii lei** includ costurile suportate în procesul de achiziționare a mărfurilor și serviciilor, utilizate la furnizarea serviciilor de navigație aeriană, reieșind din necesitățile întreprinderii pentru asigurarea continuității serviciilor și menținerea fiabilității sistemelor și echipamentelor, asigurarea și dotarea tehnică a locurilor de muncă conform normelor sănătății și protecției muncii, protecției civile și anti incendiare (piese de schimb, reparația echipamentului, servicii de mentenanță a sistemelor și softurilor, instruirea personalului, validarea procedurilor de zbor etc.).

3. Cheltuielile (costurile) materiale sunt estimate în sumă totală de 9.050 mii lei, preconizate achiziționării pieselor de schimb pentru echipamente și sistemele operaționale, achiziționarea energiei electrice, combustibil, bunurilor de mică valoare și scurtă durată (OMVSD – bunuri a căror valoare nu depășește 12 mii lei fără TVA), precum și altor materiale și consumabile necesare desfășurării activității curente.

Majorarea costurilor la acest capitol este determinată, în principal, de creșterea prețurilor la combustibil, gaze naturale și energie electrică, precum și de necesitatea dotării și amenajării unor spații de lucru în urma lucrărilor de reparație efectuate. Printre aceste spații se numără centrul de instruire, ARO/AMC, sala de ședințe și conferințe, sala multifuncțională, birourile instructorilor și alte birouri administrative, care urmează a fi dotate cu mobilier, echipamente IT, monitoare, fotolii, sisteme de climatizare și alte bunuri încadrate în categoria OMVSD.

Considerăm oportun a menționa că, pe parcursul ultimilor ani, din cauza contextului economic și operațional dificil, nu a fost posibilă efectuarea lucrărilor de reparație și reamenajare a spațiilor de lucru. Printre factorii principali se numără: scăderea traficului aerian (începând cu anul 2014), blocarea mijloacelor financiare în perioada 2015–2016, pandemia COVID-19 (2020) și impactul conflictului armat din Ucraina (începând cu 2022).

Aceste circumstanțe au condus la degradarea condițiilor de muncă, în special pentru angajații care își desfășoară activitatea în regim de tură, aspecte constatate inclusiv în cadrul controalelor privind protecția civilă, sănătatea și securitatea în muncă. Prin urmare, investițiile planificate în cadrul prezentului capitol sunt justificate și necesare pentru asigurarea unui mediu de lucru sigur, funcțional și conform cerințelor normative.

4. Cheltuielile aferente serviciilor prestate de terți constituie 25.984 mii lei. Consumurile și cheltuielile aferente serviciilor prestate de terți sunt definite pe baza structurii existente a lucrărilor executate și costurilor acestora.

Costurile de comunicații, inclusiv arenda rețelelor de comunicații sunt determinate în baza contractelor existente (arenda canalelor de comunicații; telefonie fixă și mobilă; intranet, internet și transfer date) și constituie 690 mii lei.

Serviciile de deservire tehnică a mijloacelor fixe în mărime de 510 mii lei sunt determinate în baza contractelor de deservire tehnică a mijloacelor fixe conform planurilor înaintate de către subdiviziuni.

Costurile pentru reparația curentă a mijloacelor fixe sunt estimate în valoare de 11.630 mii lei în baza necesităților identificate pentru întreținerea și reparația echipamentelor utilizate în deservirea traficului aerian. Acestea includ mijloacele de radionavigație, radiolocație, comunicații, echipamentele meteorologice, echipamentele radio electronice, precum și alte mijloace fixe și bunuri ale întreprinderii, respectiv clădiri, încăperi și obiecte amplasate la distanță. După cum s-a menționat anterior, lucrările de reparație a încăperilor și spațiilor funcționale, inițiate în anul 2025, vor continua și în anul 2026, având drept obiectiv asigurarea condițiilor adecvate de muncă și menținerea funcționalității infrastructurii tehnice și administrative.

Majorarea este justificată de necesitatea executării reparațiilor curente a mijloacelor fixe, întreținerea și reparația mijloacelor de radionavigație, radiolocație, comunicații, echipamentele meteorologice, echipamentele radio electronice, precum și alte mijloace fixe și bunuri ale întreprinderii, respectiv clădiri, încăperi și obiecte amplasate la distanță;

	2024	2025, 8 luni	2025, estimat	2026 plan
Reparația curentă a mijloacelor fixe, total	3609	428	8306	11630
<i>mijloacelor de radionavigație</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>40</i>	<i>0</i>

<i>mijloacelor de radiolocație (Radar +WAM/MLAT)</i>	<i>1490</i>	<i>104</i>	<i>740</i>	<i>500</i>
<i>echipament meteorologic (Vaisala, sensori meteo)</i>	<i>0</i>	<i>13</i>	<i>100</i>	<i>300</i>
<i>reparație PAE (T6R,T6T,T6TR,T6C,T6H))</i>	<i>260</i>	<i>59</i>	<i>140</i>	<i>250</i>
<i>reparație VCS-4G</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>150</i>
<i>reparația echipament electronic(PC, monitoare, imprimante, tel. mobile)</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>50</i>	<i>100</i>
<i>reparația cabluri electrice de tensiune înaltă</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>40</i>	<i>80</i>
<i>reparația infrastructurii cabluri optice</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>reparația sistemelor de climatizare</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>40</i>	<i>40</i>
<i>reparația sistemelor de paza, video, alte</i>	<i>16</i>	<i>87</i>	<i>20</i>	<i>50</i>
<i>reparația curentă clădiri, încăperi, obiectele întreprinderii;</i>	<i>1722</i>	<i>141</i>	<i>6950</i>	<i>10000</i>
<i>reparație curentă autotransport</i>	<i>116</i>	<i>21</i>	<i>100</i>	<i>120</i>
<i>reparație curentă alte MF</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>36</i>	<i>40</i>

Potrivit datelor din tabel se observă o tendința de creștere a cheltuielilor legate de reparația curentă, clădiri și încăperi, care a început în trimestrul IV al anului 2024 și continuă în anul 2025, 2026. Astfel conform contractelor încheiate este în curs reparația etajului 1 al sediul MOLDATSA (centrul de instruire, sala de studii; birourile instructorilor; birourile ARO/AMC, sala de conferințe, sala multifuncțională, și alte spații administrative, coridor, bloc sanitar,) subsol; reparația încăperilor la obiectul Radar, în valoare totală de 6.950 mii lei. Termenul de finalizare a lucrărilor este preconizat pentru luna decembrie 2025. Pentru anul 2026 se planifică reparația etajelor 2 și 3, reparația a 2 hangare și executarea altor lucrări de reparație.

Servicii medicale în valoare totală de 475 mii lei reprezintă cheltuielile întreprinderii necesare pentru expertiza medicală a controlorilor de trafic aerian, ținând cont de solicitarea de majorare a tarifului pentru expertiza CTA parvenită din partea centrului aeronautic de medicină, examinarea medicală obligatorie a personalului supus factorilor de risc conform prevederilor Codului Muncii al Republicii Moldova nr. 154/2003 și a Hotărârii Guvernului nr. 1079/2023 cu privire la examenele medicale profilactice obligatorii ale lucrătorilor, precum și majorarea numărului de CTA cu 11 persoane noi angajate după finalizarea cursurilor de CTA și totodată inițierea procesului de recrutare pentru formarea încă a 12-18 CTA pentru asigurarea numărul necesar de CTA în ture, conform Metodologiei de calcul pentru determinarea numărului necesar de CTA.

Cheltuielile (costurile) pentru testarea și verificarea din zbor a echipamentelor de navigație aeriană (ILS, DVOR/DME) constituie 1.250 mii lei, fiind estimate reieșind din necesitatea verificării anuale a echipamentului, inclusiv verificarea de 2 ori pe an ILS 08 (CAT. 3).

Validarea procedurilor de zbor instrumental (LUBM) – 2.000 mii lei, - validarea procedurilor de zbor instrumental la aeroportul Mărculești.

Cheltuielile (costurile) anuale de mentenanță a programelor (softurilor), sistemelor și echipamentelor utilizate de către întreprindere constituie 6.100 mii.

Servicii examinare candidați CTA (instruirea de bază) FEAST în valoare de 756 mii lei, în anul 2026 se planifică inițierea procesului de recrutare pentru formarea încă a 12-18 CTA.

Alte servicii sunt estimate reieșind din cheltuielile efective ale anilor precedenți, necesitățile curente și viitoare ale întreprinderii.

5. Capitolul "Alte cheltuieli operaționale" sunt estimate în sumă de 80.647 mii lei, din care:

Cheltuielile pentru instruire și deplasări au fost estimate în sumă de 16.000 mii lei, care la fel au fost stopate/diminuate din cauza contextului economic și operațional dificil în perioadele de criză: scăderea traficului aerian (începând cu anul 2014), blocarea mijloacelor financiare în perioada 2015–2016, pandemia COVID-19 (2020) și impactul conflictului armat din Ucraina (2022).

Cheltuieli de asigurare prognozate în sumă de 2.605 mii lei, includ toate cheltuielile legate de asigurare, inclusiv asigurarea obligatorie față de terți a serviciilor de navigație aeriană – 2.500 mii lei (suma este estimată reieșind din costurile curente, tendințele de trafic, componența și nivelul de pregătire al personalului, componența și starea echipamentelor și sistemelor antrenate în prestarea serviciilor de navigație aeriană, până la determinarea sumei asigurate a răspunderii prejudiciului produs terțelor părți la prestarea serviciilor de navigație aeriană).

Cheltuielile pentru arenda operațională - 700 mii lei anual, ce reprezintă închirierea spațiului în Aeroportul Internațional Cahul (29,0 m²), arenda încăperilor cu suprafața totală de 212,60 m² (et. I, et. II și et. III) de la "Serviciul Special pentru Influențe Active asupra Proceselor Hidrometeorologice" o parte a clădirii PDC, care se află în gestiunea Ministerului Agriculturii, locațiunea încăperilor în Aeroportul Internațional Mărculești (66,0) m² și folosirea spațiilor tehnologice unde este instalat sistemul de supraveghere WAM (pe teritoriul Republicii Moldova) pentru anul 2026.

Datoria debitoare a companiilor aeriene conform informației EUROCONTROL (provizion pentru creanțele EUROCONTROL) - 4.200 mii lei și 600 mii lei provizioane reieșind din dosarele aflate pe rol.

Alte cheltuieli în sumă de 8.205 mii lei – achiziția licențelor anuale (*licențe antivirus, Microsoft 365, Microsoft teams, e-mail, Meteo, SMS/SMQ, etc.*), tichetelor de masă și tichetele de sport la solicitarea sindicatelor întreprinderii și alte cheltuieli.

De asemenea, din acest capitol fac parte și alte costuri (plăți) obligatorii ce nu sunt controlate de ANSP, dar cad sub influența instituțiilor de stat și internaționale, cum ar fi:

Cotizația de membru a Republicii Moldova în cadrul EUROCONTROL (costuri aferente Acordului Multilateral privind tarifele de rută) pentru anul 2026 – 6.968 mii lei, sumă stabilită în baza informației EUROCONTROL (359.866 EUR);

Costurile EUROCONTROL în baza Acordului Bilateral privind tarifele terminal, în mărime stabilită conform prevederilor acordului bilateral pentru administrarea taxelor de terminal (6.000 euro anual) - 120 mii lei;

Plata pentru supravegherea menținerii condițiilor de certificare a serviciilor de navigație aeriană în sumă de **34.855** mii lei, determinată conform prevederilor stipulate la art. 8 din Codul aerian al Republicii Moldova nr. 301/2017; art. 1 din Hotărârea Guvernului nr.1/2013 (1 EURO pentru fiecare tonă metrică a aeronavelor la decolare (MTOW)).

6. Costurile aferente amortizării mijloacelor fixe pentru anul 2026 în sumă de **26.950 mii lei**. Amortizarea este calculată reieșind din costurile mijloacelor fixe la situația 30.09.2025, ținând cont de scoaterea din funcțiune a unor mijloace fixe uzate și/sau neutilizate în procesul tehnologic, precum și punerea în funcțiune a mijloacelor fixe urmare realizării proiectelor și achizițiilor de bunuri și alte active prevăzute conform planului de investiții pentru anul 2025-2029. Metodă de amortizare a mijloacelor fixe - metoda liniară. Procentele utilizate la calcularea cheltuielilor de amortizare se

stabilesc în corespundere cu Catalogul mijloacelor fixe și activelor nemateriale aprobate conform Hotărârii Guvernului nr. 941/2020.

Conform planului de investiții pentru perioada 2025-2029 sunt planificate investiții în valoare totală de **493,65 milioane lei**.

	Capitole	2025	2026	2027	2028	2029	Total valoarea investițiilor pentru 2025-2029
		<i>mil.lei</i>	<i>mil.lei</i>	<i>mil.lei</i>	<i>mil.lei</i>	<i>mil.lei</i>	<i>mil.lei</i>
I.	Proiecte și lucrări	152,10	95,46	64,20	53,22	32,90	397,88
II.	Procurarea altor active de lungă durată	15,86	11,23	2,76	2,32	4,09	36,27
III.	Lucrări de construcții și reparații capitale	5,30	54,60	0,50	0,50	0,50	61,40
	Total	173,27	161,29	67,46	56,04	37,49	495,5

Din care proiectele mai mari de 3 mil.lei:

Denumirea proiectului/investiției	Costul proiectului		Perioada de realizare
	mii euro	mii lei	
Modernizarea sensorilor meteorologici	300	6 000	2025-2027
Achiziția și instalarea RADAR	4 000	80 000	2025-2027
Modernizarea sistemului de comunicații VHF aer/sol (Chișinău -2025; Bălți și Cahul -2026)	1 500	30 000	2025-2026
Remote Tower (TWR) - LUKK	1 500	30 000	2025
Modernizarea sistemului de supraveghere (SUR) prin actualizarea WAM (Wide Area Multilateration) și LAM (Local Area Multilateration)	1 500	30 000	2025
Achiziția echipamentului de alarmare, căutare/coordonare SAR	365	7 300	2025
Implementarea CPDLC (Controller Pilot Data Link Communications):			
<i>Modernizarea sistem MAATS MOD și CIS - integrarea CPDLC (Controller Pilot Data Link Communications)</i>	800	16 000	2025-2026
<i>Achiziția CPDLC (Controller Pilot Data Link Communications)</i>	2 000	40 000	2027-2029
Achiziția și instalarea rețea mini radar meteorologic	1 500	30 000	2025
Modernizarea sistemului meteorologic AWOS (Automated Weather Observing System -IMS4) cu implementarea Remote Observer	370	7 400	2025
Înlocuirea sistemului de înregistrare și control obiectiv (Recording Sistem)	600	12 000	2026
SMR (Surface Movement Radar) pentru vizualizarea în timp real a mișcărilor pe suprafața aerodromului	850	17 000	2026
Achiziția sistemului AVQA (ATC voice quality assurance system), sistem de monitorizare și analiza a calității comunicațiilor vocale între CTA și aeronave	180	3 600	2026
Achiziția și instalarea echipamentului DME/DME (distance measuring equipment) - 5 unități	1 666	33 320	2027-2028
Modernizarea sistemului DVOR/DME	600	12 000	2028
Modernizarea sistemului de navigație ILS 26	600	12 000	2029

În contextul evoluției continue a aviației civile și al cerințelor tot mai ridicate privind siguranța, eficiența și interoperabilitatea serviciilor de navigație aeriană, precum și luând în considerare procesul

de aderare la UE, Î.S. MOLDATSA își propune o strategie de investiții orientată spre modernizare tehnologică, digitalizare și aliniere la inițiativele europene în domeniu.

Politica investițională este fundamentată pe următoarele principii strategice:

- Sustenabilitate și eficiență a investițiilor realizate;
- Compatibilitate tehnologică cu sistemele europene și internaționale;
- Aliniere la cerințele SESAR și Single European Sky;
- Creșterea capacității operaționale și reducerea riscurilor de întrerupere a serviciilor esențiale.

Investițiile sunt reprezentate de proiectele care sunt în faza de implementare sau planificare, au un scop bine definit, perioada de implementare, costuri estimate, părți implicate precum și beneficiile care vor fi aduse, contribuind direct la atingerea Obiectivelor Strategice.

Acestea sunt derivate din Planul General European de Management al Traficului Aerian (European ATM Master Plan) și prin urmare din LSSIP, și sunt incluse în Planul de Investiții (*se anexează*). Planul de Investiții este parte componentă a Planului Strategic de Afaceri și reprezintă totalitatea proiectelor de dezvoltare, modernizare, construcție și reconstrucție, reparații capitale a mijloacelor fixe, achiziția noilor active materiale și nemateriale, cu excepția obiectelor de mică valoare și scurtă durată.

Analiza financiară a Î.S. „MoldATSA” evidențiază că veniturile operaționale curente nu sunt suficiente pentru a acoperi integral necesarul de investiții estimat pentru implementarea strategiei de modernizare și digitalizare. Pentru realizarea obiectivelor strategice stabilite, este necesară atragerea unor surse suplimentare de finanțare în valoare de cca 10-12 milioane euro.

7. Costul capitalului pentru anul 2026 este stabilit în mărime de 26.766 mii lei, calculat în funcție de valoarea activelor la situația 30.09.2025 și de investițiile planificate pentru anul 2026, inclusiv cele aferente trimestrului IV al anului 2025. Determinarea costului s-a efectuat în conformitate cu prevederile cadrului național (Metodologia) și internațional (Principiilor) aplicabile.

Costul capitalului reprezintă produsul dintre:

- a) suma între valoarea netă contabilă medie a activelor imobilizate utilizate de furnizorul de servicii de navigație aeriană, care sânt în exploatare sau în curs de execuție, precum și eventuale ajustări pentru activele totale, și valoarea medie a activelor circulante nete (cu excepția conturilor purtătoare de dobândă), care sânt necesare pentru prestarea de servicii de navigație aeriană, și*
- b) media ponderată a ratei dobânzii pentru datorii și a rentabilității capitalurilor proprii.*

În ceea ce privește dinamica cheltuielilor realizate pentru ultimii trei ani, este necesar de menționat că pe parcursul anilor precedenți, Î.S. MOLDATSA s-a confruntat cu mai multe situații de criză:

- reducerea (pierderea) substanțială a traficului aerian (din 2014) ca urmare a conflictului din Ucraina, anexarea Crimeii de către Rusia;
- blocarea mijloacelor bănești în conturile EUROCONTROL urmare litigiului împotriva Statului Republica MOLDOVA (2015-2016);
- Pandemia COVID-19 (din 2020);
- războiul din UCRAINA (din 2022).

Aceste evenimente au impus diminuarea drastică a cheltuielilor operaționale, reducerea programelor de instruire/recalificare, amânarea investițiilor, măsuri ce au condus la degradarea echipamentelor și infrastructurii. Creșterea zborurilor începând cu sezonul estival al anului 2024 a generat reactivarea necesară a investițiilor, reparațiilor, și instruirilor amânate, ceea ce explică creșterile din 2025 și 2026.

Reactivarea Aeroportului Mărculești, în 2026 va genera de asemenea cheltuieli suplimentare neprevăzute.

În conformitate cu prevederile punctelor 81–88 ale Metodologiei privind baza de calcul și aprobarea taxelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 476/2016), la data de 25 august 2025, Î.S. „MOLDATSA” a inițiat procesul de

consultare a utilizatorilor serviciilor de navigație aeriană referitor la bazele de cost și nivelul tarifelor de navigație aeriană propuse pentru anul 2026, careva propuneri și obiecții nu au fost înaintate.

În concluzie: În corespundere cu prevederile ”Principiilor pentru Stabilirea Bazei de Cost pentru Tarifele de Rută și Calcularea Tarifelor Unitare” (Doc EUROCONTROL nr. 20.60.01), în luna noiembrie a fiecărui an, în cadrul ședinței Comitetului Lărgit pentru Tarifele de Rută EUROCONTROL, la Bruxelles, se desfășoară consultarea tarifelor de navigație aeriană de rută cu reprezentanții utilizatorilor de navigație aeriană Organizația Internațională a Transportatorilor Aerieni (IATA). În baza rezultatelor consultărilor, a evoluției indicatorilor de volum care servesc drept bază pentru tarifare, a analizei bazei de cost și prognozei veniturilor estimate pentru anul 2026, precum și luând în considerare proiectele investiționale în derulare și cele programate pentru anul 2026, necesare asigurării funcționării eficiente și sigure a serviciilor de navigație aeriană, și ținând cont de traficul aerian estimat pentru perioada de referință, **se propune stabilirea următoarelor tarife de navigație aeriană pentru anul 2026:**

- Tarif pentru serviciile de navigație aeriană de rută (en-route): **3.909,77 MDL/SU**, echivalentul a **201,91 EUR/SU**, la cursul 1 EUR= 19,3641 MDL; și
- Tarif pentru serviciile de navigație aeriană terminal: **7,11 EUR/MTOW** (echivalentul a 137,68 MDL/tonă), aplicabil pentru fiecare tonă MTOW a aeronavelor ce efectuează zboruri din aeroporturile internaționale ale Republicii Moldova.

Implementarea acestui proiect nu necesită alocarea resurselor financiare suplimentare de la bugetul de stat.

4.3. Impactul asupra sectorului privat

Tarifele propuse pentru anul 2026 asigură impact minim asupra operatorilor aerieni și pasagerilor, iar componenta aferentă serviciilor de navigație aeriană (tarif rută și terminal) reprezintă mai puțin de 5% din prețul total al unui bilet de avion, astfel încât menținerea sau ajustarea moderată a tarifelor nu are un impact semnificativ asupra costurilor suportate de pasageri. Totodată, ținând cont de faptul că spațiul aerian al Republicii Moldova este utilizat în prezent exclusiv pentru zboruri din și spre Chișinău, fără trafic de survoluri internaționale, acesta nu este valorificat pe deplin.

Astfel, în conformitate cu prevederile actelor normative naționale și internaționale, Î.S. „MOLDATSA”, în calitate de furnizor de servicii de navigație aeriană, are responsabilitatea de a asigura continuitatea prestării acestor servicii, indiferent de volumul traficului aerian. Aceasta presupune furnizarea serviciilor în condiții de siguranță, fiabilitate și calitate, prin menținerea și modernizarea echipamentelor și sistemelor tehnice, precum și prin dezvoltarea și susținerea principalului factor de performanță – personalul.

4.4. Impactul social

În calitate de furnizor al serviciilor de navigație aeriană, indiferent de volumul traficului aerian, Î.S. „MoldATSA” are obligația menținerii continuității furnizării serviciilor de navigație aeriană în condiții de siguranță, fiabilitate, calitate a serviciilor prestate, prin menținerea și dezvoltarea echipamentelor și sistemelor conform cerințelor și procedurilor OACI. Astfel, susținerea financiară pentru activitatea performantă a furnizorului serviciilor de navigație aeriană este un factor esențial, cu impact social pozitiv și de durată pentru siguranța pasagerilor.

4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal

În procesul de implementare și executare a proiectului de act normativ prelucrarea datelor cu caracter personal se va face strict prin asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal conform Legii nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen

Stabilirea mărimii tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană nu are impact asupra echității și egalității de gen.

4.5. Impactul asupra mediului

Aprobarea mărimii tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană nu include prevederi cu impact asupra mediului.

4.6. Alte impacturi și informații relevante

Alte impacturi nu au fost identificate.

5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE

5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională

Proiectul nu transpune careva prevederi comunitare (UE) și nu cade sub incidența angajamentelor asumate de către Republica Moldova prin prisma semnării Acordului privind spațiul aerian comun dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și statele sale membre, semnat la Bruxelles la 26 iunie 2012 (ratificat prin Legea nr.292/2012).

5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE

Proiectul nu urmărește crearea cadrului juridic intern pentru implementarea legislației UE, dar se propune asigurarea recuperării complete a cheltuielilor legate de furnizarea serviciilor de navigație aeriană, precum și în baza cerințelor documentelor OACI Doc. 9082 „Politica OACI în domeniul taxelor aeroportuare și pentru serviciile de navigație aeriană” și Doc. ICAO 9161 “Manualul privind Economia Serviciilor de Navigație Aeriană”.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

În conformitate cu prevederile Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, în cadrul procesului de consultare și avizare se propune implicarea autorităților publice interesate și instituțiilor publice și private vizate, și anume:

- Agenția Proprietății Publice;
- Ministerul Finanțelor;
- Î.S. „MoldATSA”;
- Autoritatea Aeronautică Civilă;
- Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”;

➤ Operatorii aerieni.

În conformitate cu prevederile punctelor 81–88 ale Metodologiei privind baza de calcul și aprobarea taxelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 476/2016, la data de 25 august 2025, Î.S. „MOLDATSA” a inițiat procesul de consultare a utilizatorilor serviciilor de navigație aeriană referitor la bazele de cost și nivelul tarifelor de navigație aeriană propuse pentru anul 2026.

Conform informației comunicate de Î.S. „MoldATSA”, utilizatorii au fost informați prin intermediul poștei electronice cu privire la inițierea consultărilor și publicarea informațiilor aferente pe pagina oficială a întreprinderii. Totodată, aceștia au fost notificați în legătură cu organizarea unei ședințe dedicate consultării bazelor de cost, planificată pentru data de 9 septembrie 2025, ora 10:00, în incinta sediului MOLDATSA.

La data stabilită, niciun reprezentant al operatorilor aerieni invitați nu s-a prezentat la ședință. În consecință, a fost întocmit un proces-verbal de constatare (se anexează la dosarul proiectului).

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul poate fi accesat pe pagina web oficială a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (compartimentul „Transparența”, directoriul Transparență decizională/Anunțuri privind consultările publice”) și pe portalul guvernamental particip.gov.md.

Informația privind rezultatele avizării va fi inclusă în Sinteza proiectului.

7. Concluziile expertizelor

Proiectul va fi remis către autoritățile publice responsabile conform Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative. Concluziile expertizelor vor fi incluse în Nota de fundamentare la proiectul de Ordin. Astfel, în cadrul procesului de elaborare a proiectului vor fi incluse următoarele constatări:

a) Constatările expertizei de compatibilitate

Proiectul Ordinului nu cade sub incidența actelor normative necesare a fi supus expertizei de compatibilitate cu legislația UE în conformitate cu prevederile art. 35 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.

Proiectul constituie îndeplinirea obligațiilor care decurg din calitatea de membru a Republicii Moldova la EUROCONTROL.

b) Constatările expertizei anticorupție

Conform prevederilor art.36, alin. (5) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative și în conformitate cu prevederile Metodologiei de efectuare a expertizei anticorupție a proiectelor de acte normative departamentale, aprobată prin Hotărârea Colegiului Centrului Național Anticorupție nr.6/2017, cu modificările ulterioare, stabilirea tarifelor la serviciile de navigație aeriană pentru anul 2025 constituie îndeplinirea obligațiilor în calitate de membru cu drepturi depline la EUROCONTROL, înființată în temeiul Convenției internaționale EUROCONTROL privind cooperarea pentru siguranța navigației aeriene din 13 decembrie 1960 și intrată în vigoare la 1 martie 1963.

În cadrul procesului de elaborare a proiectului au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional.

În consecință, menționăm că, proiectul nu conține factori de risc care să genereze apariția riscurilor de corupție.

c) Constatările expertizei juridice

Proiectul va fi supus expertizei juridice în conformitate cu prevederile art. 37 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative.

Concluziile expertizei vor fi incluse în Sinteza obiecțiilor și propunerilor/recomandărilor urmare recepționării raportului de expertiză juridică.

8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent

Proiectul elaborat se încadrează în cadrul normativ în vigoare, iar aprobarea acestuia nu va genera ca consecință necesitatea amendării altor acte normative.

9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

Reieșind din analiza evoluției indicatorilor de volum care servesc drept bază pentru tarifyare, **în concluzie**, pentru anul 2026 se propune următoarele mărimi la tarifyele serviciilor de navigație aeriană:

➤ **pentru serviciile de navigație aeriană de rută „en-route”** în mărime de **3909,77 lei/unitate deservită (SU) sau echivalentul în 201,91 EUR/SU;**
1 EURO = 19,3641 MDL

➤ **pentru serviciile de navigație aeriană terminală** în mărime de **7,11 EURO/MTOW** (echivalentul a 137,68 MDL/tonă), aplicabil pentru fiecare tonă MTOW a aeronavelor ce efectuează zboruri din aeroporturile internaționale ale Republicii Moldova.

În **concluzie** menționăm că, tarifyele propuse sunt stabilite în conformitate cu Metodologia privind baza de calcul și aprobare a tarifyelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 476/2016 și principiile EUROCONTROL, cu scopul:

- stabilitate financiară și capacitate investițională pentru Î.S. „MOLDATSA”;
- menținerii nivelului actual ce asigură sustenabilitatea financiară, fără impact semnificativ asupra pasagerilor;
- tarifyel actual oferă premisele pentru modernizarea continuă a echipamentelor, asigurarea siguranței zborurilor și consolidarea capacității resursei umane;
- în contextul rutelor ERC-06/H și al posibilei redeschideri a spațiului aerian ucrainean, Republica Moldova poate deveni un nod aerian regional competitiv;
- Republica Moldova urmărește o reducere treptată a tarifyelui odată cu creșterea volumului de zboruri de tranzit transcontinentale (pasageri și cargo), astfel încât veniturile să fie echilibrate prin volum, nu prin cost unitar.
- competitivitate regională în raport cu media statelor EUROCONTROL;
- impact minim asupra operatorilor aeriieni și pasagerilor.

Secretar general

Angela ȚURCANU